

V. évfolyam, 73. szám.

Előfizetési árak helyben és vidéken:
Egy évre - - - - - 12 korona
Félévre - - - - - 6 korona
Negyedévre - - - - - 3 korona
Egyes szám ára - - - 12 fillér.
Megjelenik vasárnap és csütörtök
reggel.

HATÁRŐR

= UJVIDÉK, 1909. =
szeptember 12. vasárnap

Szerkesztőség és kiadóhivatal
Ujvidék, Petőfi-utca 47. szám.,
ahová a lap szellemi s anyagi részét
illető közlemények intézendők.
Ilyen közleményeket és megkereséseket
lapunk nyomdája is elfogad.

AZ ORSZÁGOS FÜGGETLENSÉGI ÉS 48-AS PÁRT DÉLVIDÉKI HIVATALOS LAPJA.

Lapvezér: Teleki Arvéd gróf.

Az osztrák alkotmányosság.

—, szeptember 10.

Bienert báró sem alszik rózsaszíromból vetett ágyon. Az ő kormányzásához az ekvilibrista szédítő egyensúlyozó művészete kell: egy pillanatra sem szabad megfélekednie arról, hogy mi alatt Ausztria sok törzse és nemzetisége közül nehányat biztosan és szilárdan tart markában, más törzsek és nemzetiségek a levegőben lógnak s kellő időben kell fölfognia őket, különben az egész mindenség földre esik s millió darabra töredezik. De hogy fölfogja a levegőben lógó nemzetiségeket, föl kell dobnia a markában tartottakat. Nemcsak Bienert alatt, de Bienert előtt is ez volt az osztrák politika principiuma. Néha a németeket játszani ki a csehek, máskor a cseheket a németek ellen, keverve és csoportosítva körültekintően a lengyeleket, morvákat, olaszokat, horvátokat és ruthéneket. Ha azután minden ügyeskedés fűcesot vall, akkor az osztrák kormányelnökök egyszerűen abbahagynak minden alkotmányos zsonglörködést és előveszik a jó öreg tizennegyedik paragrafust. Császár kedvenceinek, a legfelsőbb hely bizalmát élvező kormányelnököknek ez az egyetlen vigaszuk, hogyha minden kötél szakad, ez a menedék: visszatérés a bevallott abszolutizmushoz, a patensekkel való kormányzáshoz.

Bienert báró most végzi a legutolsó kétségbeesett erőlködéseket, hogy az alkotmányos egyensúlyt megmentse. A legreménytelenebb munkát végzi; a kutyát akarja megtanítani, hogy ne gyűlölje a macskát és a tüzet akarja megtanítani arra, hogy ne idegenkedjék a víztől. A csehek és a németek vezetőivel tárgyal hogy a torzalkodásokat beszüntetve, tegyék lehetővé a parlamenti kormányzást. Németek és csehek egyformán rezervált hidegséggel fogadják a kormányelnök proposícióit és valószínűnek látszik, hogy a kevés reményű kísérletek előrelátott kudarcban végződnek s ismét nem lesz más menedék, mint a tizennegyedik paragrafus.

Magyarország tehát a kiegyezési törvény világos rendelkezése ellenére — ismét abba a helyzetbe kerül, hogy egy felüggesztett alkotmány Ausztriával intézze a közös ügyeket. Különösen súlyos ez az eset ma, amikor a koalíciós pártok vannak többségben. Ausz-

tria belső ügyeihez semmi közünk, vég eredményben nekünk egészen mindegy, akár a csehek falják föl a németeket, akár németek a cseheket. Az azonban, hogy alkotmány kormányzat van e odaát, már nem közönyös a mi szempontunkból sem, annál inkább, mert az ausztriai abszolutizmusnak mindig megvan az a hajlandósága, hogy átcsapva a Lajthán, nálunk is látogatást tegyen. Sajnos a mi alkotmányosságunk is csak afféle félig alkotmányosság, melyben szintén megvan a hajlandóság arra, hogy átvedlődjön egész abszolutizmussá, mihelyt kollízió támad a nemzeti akarat s a király kívánsága között. A különbség csak annyi Ausztria és Magyarország között, hogy Ausztriában intézményesen rendszeresítve van ez az átvedlés, míg nálunk mindig csak alkalm szerű. Ott intézmény az abszolutizmus, automatikus berendezés: itt ötletszerű, de az alkotmányosság itt is, ott is egyformán kóros beteges, mert minden parlament, minden népakarat fölött állandóan ott lebeg a sötét végzet. Lehetősége annak, hogy legfelsőbb helyről minden alkotmányos fórum megkerülésével egyenesen Chlopyból keltezik az írást.

A zsidóság ünnepe.

Fényes és diszes keretben folytat le az ujvidéki zsidó hitközség által szerdán rendezett ünnepek. Amint már lapunk múlt számában jeleztük, úgy lett. Ez az ünnep nemcsak a zsidóság ünnepévé lett; ünnepévé lön ez az egész magyarságnak, de egész Ujvidéknek is.

Az ünnepek fényes sorozatából két momentumot kívánunk kiragadni; mindkettőt jól esik nekünk konstatálni, akik politikai és társadalmi programmunk szerint az igaz és teljes liberalizmusnak vagyunk hirdetői.

Az egyik: hogy ezeken az ünnepeken nem hiányzott senki sem, akinek ebben a városban sulya van. Minden politikai és katonai hatóság; minden társadalmi, irodalmi és másféle egyesület elküldte küldötteit, hogy kimutassa: mennyire összeforrt a város lakossága. Hogy itt ledőltek a válaszfalak, melyek a társadalmat akár vallás, akár nemzetiség szerint széttagolnák.

A másik figyelemreméltó momentum: hogy amikor a küldöttségek vonultak fel a zsidó hitközség jubiláns főrabijára

előtt, hogy szeretetüknek és tiszteletüknek kifejezést adjanak, a deputációk diszes sorában az összes ujvidéki felekezetek lelkészei jelentek meg Amon Pál dr. kanonok-plébános vezetése alatt, ki remek beszédében egyrészt egyéni érzelmeinek adott kifejezést, másrészt azonban tartalmas szavakban adta át a keresztény felekezetek nevében üdvözlését a zsidó felekezet vezetőjének. Fontosak voltak ezek a kijelentések, melyek mindkét részről elhangzottak; s nagyon alkalmasak arra, hogy megcáfolják azokat a mesterségesen terjesztett álhíreket, hogy Ujvidéken napirendre került volna a felekezeti béke megbontása; mely béke létrejöttéért ép a jubiléus küzdött sokat és amelynek a lelkészek küldöttségének vezetője által történt elismerése szinte legnagyobb érdeme a zsidó hitközség lelki vezetőjének.

Zárközlés.

Az ünnepek sorozata reggel 8 órakor kezdődött meg az új templom zárközlésével. Nagy számban gyülekeztek össze alkalommal a hitközségi tagok a gyönyörűen feldíszített tanácstermében, ahonnan a menet Pap Ignác dr. főrabbi, Adler Lipót dr. bajai, Fischer Mihály dr. zombori főrabbi, Ernst József hitközségi elnök, Freund Ede dr. alelnök vezetésével átvonultak a templomba, ahol mindnyájan az oltáron helyezkedtek el. Itt Ernst József hitközségi elnök elhelyezte a zárkó alatt a szelencét, amelyben a templom építésének története, az összes lapok, a mai pénznemek egy-egy példánya volt elhelyezve. Majd Pap Ignác dr. főrabbi tartott emelkedett hangú beszédet, melyben egy szentirási vers kapcsán a segedelem kövének nevezte el a zárkóvet, majd elsőnek eszközölte a kalapácsütéseket, utána Ernst József hitk. elnök, majd az összes megjelent küldöttségek megbízottjai. A sajtó nevében lapunk felelős szerkesztője ültette meg a nemzetiszínű szalaggal feldíszített ezüst kalapácsal a követ e szavak kíséretében: Az Írásban vagyon: a hármas talpazata a társadalomnak, jog, béke, igazság; legyen e községgel mindig a béke, a jog, az igazság.

Diszközgyűlés.

Alig oszlott szét a közönség, mely a templomban összegyülekezett, máris sorjában érkeztek a nagyszámu küldöttségek és vendégek a hitközség tanácstermébe, hogy a 10 órakor megkezdődő diszközgyűlésen résztvegyenek. A megjelentek között sikerült feljegyeznünk a következőket: Ujvidék szab. kir. város tanácsának küldöttsége, Demetrovits

BOGDÁNY és TÁRSA

Budapest,
VI. Dalnok-utca 12. sz.
Telefon 988.

Központi fűtés, szellőztetés, vízvezeték, csatornázás és világítás berendező vállalat.

Ujvidék, Tököly Imre-utca 11. Telefon 219.

Vladimir dr. polgármester vezetésével, tagjai voltak ifj. *Jórárt* János főkapitány, *Forsler* Géza, *Jahy* Róbert dr. tanácsnokok, *Ofner* Mór dr. főorvos, *Orbán* Ignác műszaki tanácsos, *Tapavicza* György dr. árvászéki ülnök, *Szlezák* Lajos dr. főügyész, *Lákits* János aljegyző, a kir. törvényszék küldöttsége *Csarsch* Dezső, törvényszéki elnök vezetésével, *Rehák* Ferenc vezetésével a kir. járásbírósgal küldöttsége; a katonai hatóságok képviselője; a kath. hitközség *Amon* Pál kanonok-plébános, a görög keleti hitközség *Csirics* Milán esperes, a református egyházközség segédlelkésze, az evangélikus egyház segédlelkésze, a görög katolikus esperes vezetésével küldött küldöttségek. A kath. nőegylet képviselőjét *Piukovich* Ferencné vezette, míg a szerb nőegylet *Plavits* Istvánnéval az élén jelent meg. A Szrpszka Maticzát *Hadzsits* Antal képviselte, az ipartestületet *Witz* Ferenc és még ezeken kívül számos egyesület küldte el megbízottait, ott láttuk továbbá *Polit* Mihály és *Adamovich* István orsz. képviselőket és városunk más notabilitásait.

Pont 10 órakor vonult be *Pap* Ignác dr. főrabbi vezetésével az egész előjáróság és képviselőtestület, elfoglalták helyeiket, mire *Ernst* József elnök szép és tartalmas megnyitóját olvasta fel. Nagyon sajnáljuk, hogy lapunk hasábjai szűkek lévén, ezeknek a beszédeknek részletesebb ismertetésébe bele nem bocsátkozhatunk. Különösen fájjaljuk, hogy az ünnepi szónok *Berczeller* Lipót mérnök beszédét kell elvonnunk az egész közvéleménytől, mert ez a rendkívül magas nivóju, etikai tartalommal bíró és gyönyörűen előadott beszéd valóban sok élvezetet nyújtott, de jövő számban egész terjedelemben közöljük. Az ünnepi beszéd előtt *Fischer* Jakab főjegyző olvasta fel a templomépítés történetét. Nagy hatása volt *Freund* Ede dr. hitk. alelnök ünnepi beszédének, melyben az ünnepnapnak jubiláns ósz alakját, *Pap* Ignác dr. főrabbit lelkészkedésének negyvenedik évfordulóján a hitközség nevében szeretettel és hálával üdvözölte és felsorolta azokat az óriási érdemeket, miket *Pap* Ignác dr. hitközsége, a város, az egész polgárságnak érdekeiért végzett munkásságában szerzett. Utána *Ernst* Bernát hitk. képviselőtestületi tag üdvözölte *Fischer* Jakab főjegyzőt huszonöt éves szolgálati jubileuma alkalmából és a hitközség köszönetét tolmácsolta, hogy már negyedszázad óta végzi kitartással és szorgalommal a hitközség jegyzői teendőit. Utána *Leitner* Benő dr. tartott szép beszédet és az egész hitközség köszönetét tolmácsolta *Ernst* József elnöknek, *Freund* Ede alelnöknek és az egész előjáróságnak és képviselőtestületnek, akik önfeláldozással és kitartó munkával a nagy mű létrejöttét lehetővé tették. Az elnök ezután zárszavában megnevezte a jegyzőkönyvhitelesítőket, mire a közönség oszladozni kezdett, míg a küldöttségek legnagyobb része ott maradt, míg a jubiláns főrabbit üdvözölje.

Küldöttségek.

Elsőnek a tanács nevében *Dr. Demetrovits* Vladimir polgármester köszöntötte, majd a katonaság képviselői járultak eléje és üdvözölték, sorban jöttek ezután a papok, iskolák, nőegyletek, fiókhitközségek stb. stb. Felemelő jelenet volt, mikor az ósz főpap ott állott, környékezve híveinek nagy seregétől és minden üdvözlésre ifjui tüzzel, szemében örömkönnnyekkel és az agnak bölcsességével talpraesetten válaszolt. Igazán megható és magaslatos jelenet volt, mikor *Amon* Pál dr. kanonok-plébános vezetésével *Csirics* Milán esperes, a gör. kath. lelkész, az ev. ref. lelkész, az ág. ev. lelkész léptek. *Pap* főrabbi elébe és kartársukat és barátjukat köszöntötték.

— Ha személyes érzelmeimnek akarnék kifejezést adni — így kezdé meg szavait a kanonok — üdvözölném főtisztelendőségemet mint ama bölcs férfut, kihez már az első találkozásom óta a barátság érzelmével vonzódtam, de most mint az ujvidéki keresztény felekezetek vezetője szólok és azért üdvözölöm főképen és első sorban izraelita polgártársainknak lelkészét, ki egész működésében, ténykedésében és oktatásában az igaz hivatása magaslatán álló papnak képét nyújtja, hivatást a jóra, nemesre, vallásosságra buzdítja stb. *Pap* dr. feleletét csak röviden hozhatjuk. Megköszönvén ugyanis szeretve tisztelt kartársainak üdvözlését, azt könnyen megérthetőnek is tartja, mert ő — egy szentirási versre utalva — saját érzelmeiről kartársai irányában, következett kartársai baráti vonzalmára vele szemben. És ha utjaik szét is válnak az istentisztelet oltáránál, de egyesülnek mindnyájan, egy szövetségé alakulnak a nem kevésbé szent, a tiszta erkölcs, az igazi vallásosság, az emberszeretet és hazafiság oltáránál.

Felavatás.

Délután 1/4 órára volt kitűzve a templomszentelés. De már 2 órakor óriási tömeg gyűlt össze a templomudvarban és a Rákóczi uton egyrészt azért, hogy korán bejutva a templomba jó helyhez jussanak — a mit a rendezés szervezetlenségére és gyengeségére való tekintettel okosan tettek — másrészt, hogy az érkező küldöttségeket és a díszes ünnepi körmenetet végig nézhessék. Fél 3-kor nyitották meg a templomnak kapuit és alig pár perc alatt zsufolásig megtelt a karzat anélkül, hogy a vendégek számára fentartott helyekről gondoskodtak volna és szinte ugy történt volna a földszinten is, ha egy néhány buzgó és agilis férfinak nem sikerült volna a földszinten néhány padot fentartani.

Fél 4 órakor indultak el a főrabbi lakásáról a díszes egyházi ornátusban megjelent rabbik. Ott voltak: *Pap* Ignác dr. ujvidéki, *Adler* Lipót dr. bajai, *Fischer* Mihály dr. zombori, *Kuthna* J. Mór szabadkai és *Singer* Bernát dr. szinten szabadkai főrabbi. Az utcán felállított diáksorok néma fejhajtással köszöntötték az ósz pásztorukat és a baldachin alatt elhaladva felvonultak a régi imaházba, ahol azonnal megkezdődött a délutáni istentisztelet, a melyen *Roth* Frigyes főkantor szép énekével magával ragadta a hallgatóságot. Az istentisztelet befejeztével megnyitották a frigszekrényt, sorban kivették a thorákat, melyeknek elsejét *Pap* dr. főrabbi vette át és lassan ünnepélyes díszes menetben levonultak az utcára. Ott a főrabbi a baldachin alá áll, utána sorakoztak a többi papok és thoravivők. És mikor a korusnak ajtatos, magasba szárnyaló szép zsolozsmái felhangzottak, szivekig ható héber melodiái mellett az egész menet egyszer körül járta az új templomot.

Mikor a menet újra a templom főhomlokzata elé ért, a főkapunál ott állott gyönyörű díszmagyarban *Balla* Aladár dr. főispán és körülötte sorakozott a városi tanács *Demetrovits* Vladimir polgármesterrel. A kapu előtt állott három fehér ruhás kis leány, a kiknek középsője bibor vánkoston a templomnak ezüst kulcsát tartotta, míg azoktól oldalt *Ernst* József elnök és *Baumhorn* Lipót művezető állott. A baloldalon vivők megállottak, a thoravivők félkörben elhelyezkedtek és miután *Fischer* Jakab főjegyző a menetnek több részét elhelyezte. *Baumhorn* Lipót művezető jelentette az elnöknek, hogy elkészült a templom és átadta neki a kulcsot. *Ernst* József elnök ekkor *Balla* Aladár főispán felé fordult és meghatóan rövid szavakkal a hatalom

képviselőjét arra kérte, hogy adja át a templomot rendeltetésének és fogadja oltalmába. *Balla* Aladár átvette a kulcsot, beleillesztette a templom vasveretes kapujába és harsány hangon szólott:

— Engem ért a tisztség, hogy Isten nagyobb dicsőségére az igaz hívők számára a templomot rendeltetésének átadhassam.

Kinyitot tehát a templomot, hogy befogadja *Mózes* próféta igaz híveit; zárándokoljanak ide, hogy gyarlóságaiért Istentől bűnbocsánat nyerjenek és Istennek tetsző életet folytassanak. Fölkérem a város közönségének képviselőjét, polgármester urat, hogy ezt a templomot oltalmába venni sziveskedjék.

Ekkor *Dr. Demetrovits* Vladimir csengő hangon oltalmába vette és ünnepélyesen kijelentette, hogy minden erejével, minden veszélylyel szemben meg fogja védelmezni.

Kinyiták a kapuk; a hitközség ósz főpapja átlépte a küszöböt, az orgonának hatalmasan bugó hangjai felhangzottak és a korusnak magasba szárnyaló zsolozsmái mellett a menet bevonult a templomba.

A menet felvonult az oltárig, ott ifj. *Ofner* Mihály és *Wertheim* Henrik elhelyezték a thórákat.

Egy pillanatra elhallgatott minden, fel szabadult az agy és körültekinthettünk. Rogyásig megtelt minden pad és mindenütt egymáshoz préselve szorongtak az emberek.

Megkezdődött az istentisztelet. *Roth* Frigyes főkantor csengő tenorjával és a korus tökéletes betanítással adott elő egyházi énekeket, mire *Adler* Lipót dr. főrabbi mondott ajtatos imát a frigszekrény előtt. Majd a szabadkaiak galambósz papja, az agg *Kuthna* Mór lépett az emelvényre és az ünnepi pillanatban meggyújtotta az örök mécesest és egy megható jelenetben megáldotta a gyülekezetet.

A *Weitzenfeld* Bernát karmester kitünő vezetése alatt éneklő chorus ezután szép zsolót adott elő, melynek hangjai még betöltötték a templomot, mikor a szószékre felment *Pap* Ignác dr. főrabbi, hogy a felavatási ünnepi beszédet megtartsa. Elhangzott a dal, halotti esendben figyeltek a hívők, minden szemből a szeretet fénye sugárzott az ósz lelkipásztor felé, kinek ez alkalommal elmondott beszéde illetékesek véleménye szerint egyike a legjobb magyar zsidó egyházi szónoklatoknak. Beszédében kiindult a templom homlokzatára kiirt zsolótársversből és ezzel kapcsolatban mesteri vonásokkal ecsetelte a templom jelentőségét, tömör, klasszikus szépségű magyarázataival világította meg a zsidó nőnek hivatását és jelölte meg a papnak nemes feladatait. Magával ragadó jelenet volt, amikor csengő, az egész templomot betöltő hangján ünnepélyesen fogadta, hogy erről a szószékről amint eddig, úgy ezután is a béke szava fog elhangzani. A majd egy óráig tartó predikáció mély hatással volt a hívőkre és a hallgatók ezreire, kiknek ámen-je végigzugott az egész templomon, amikor a főrabbi a felavatási imát befejezte.

A chorusnak újabb zsolótáráneke után a szabadkaiak lelkes főrabbija lépett az oltárra és egy magasbaszárnyaló, költői lendületű beszédben méltatta *Pap* Ignác dr. érdemeit. A beszéd telve van szebbnél szebb költői képekkel és méltó férfura volt bizva *Pap* főrabbi érdemeinek munkásságának ismertetése.

A predikációk alkalmával tünt ki a templomnak egy óriási hibája, hogy tudniillik egyáltalán nincs akusztikája és esodáljuk, hogy a műépítész-tervező erre semmiféle gondot nem fordított.

Singer Bernát dr. nagyhatású beszéde után felhangzott a Hymnus, melyet a chorusal az egész közönség állva énekelt el és a

Hymn
zomb
izr. kö
ható i

fáraszt
lódi él
jelen l

N
keves
vagy
joguk

A
esti 8
mében

talok
laló 40

tarkitv
által,

A meg
körét,
ritka

menu
mes, g

Dr. Ba
kinék

nyalás
s hárn

Emeli
Atyjár

— a
király
minde

jogegy
lón ré

kinék
drágák

nak te
tatott.

felkösz
E

háláva
szemb

iránt,
Balla

és élj
ság s

baráti
megpe

Demet
irányu

hogy v
tositta

értést,
becsül

támog
építési

nak s
üllete

világot
Pap Ig
polgár
közöns
üdvözl
érdeké
dásuk
haladá
Dr. J
Ernst
főjegyz
kirtart
marad
művet
kertüle
kifogy
Baumh
zsef a
theim

Hymnus elénekzése után Fischer Mihály dr. zombori főrabbi lépett a szószékre, hogy a VII. izr. községkerület közgyűlését bevezető meghatározó imáját mondja el.

1/4 7 órára volt vége az istentiszteletnek; fárasztó volt ebben a nagy hőségben, de valódi élvezetet nyújtott mégis mindenkinek, aki jelen lehetett.

Nagyon sajnáltuk, hogy a templomban kevés volt a rend, sokan nem jutottak helyhez vagy méltó helyhez azok közül, kiknek ehhez joguk lett volna.

Diszvacso.

A hármasszünnepek méltó befejezéséül esti 8 órakor Récsei Gusztáv nagy vigadóteremben diszvacso következett, melyet az asztalok izléses díszítése, az azoknál helyet foglaló 400-on felüli díszes és előkelő közönség, tarkítva nagyszámú elegáns öltözetű szépeink által, valóban ritka szép, festői képet nyújtott. A megjelentek az ujvidéki társadalom minden körét, rendjét és rangját képviselték, ott volt ritka nagy számban városunk színe-java. A menu izletes, italok jók s a kiszolgálás figyelmes, gyors volt. A pecsenye elköltése után Dr. Balla Aladár főispán emelkedett szólásra, kinek királyi őfelségére mondott magas szárnyalású szavait a jelenlevők állva hallgatták s hármasszünneppel, nagy tetszéssel kísérték. Emeli poharát az egész magyar nép igaz atyjára — így kezdé lelkes hangon a főispán — a mi dicsőségesen és igazságosan uralkodó királyunkra, kinek uralkodása alatt a hazának minden polgára nemcsak a bíró előtti teljes jogegyenlőséget nyerte el, de egyenlőképpen lón részesévé az összes polgári jogoknak is; kinek bölcs uralkodása alatt az ember legdrágább kincsének, lelki világának, a vallásnak teljes szabadság adatott és egyenjogusított. Éljen a király. Zugó éljenzés felett a felköszöntőre, a zene rázendített a Hymnusra.

Ernst József, a hitközség elnöke nagy hálával elteve a felsőbbbűségnek a hitközséggel szemben tanúsított jóakarata és támogatása iránt, a magas kormány jelenlevő képviselőjét, Balla Aladár főispánt köszönti viharos tapsok és éljenek között, Dr. Freund Ede a polgárság s különösen a felekezetek közti jó viszony, baráti egyetértés és kölcsönös megbecsülés megpecsételését látva a mai ünnepen, Dr. Demetrovits polgármestert életeti, kinek helyes irányu vezetésétől tápot nyer a polgárság, hogy ugy kulturai, mint gazdasági téren biztosítottassék az egyensúly, mely a testvéri egyetértést, összetartózkodóságát és kölcsönös megbecsülést lehetővé teszi. A hitközség áldozatkész támogatásáért, az egyhangulag megszavazott építési segélyért hálát mond egyuttal a tanácsnak s a város közönségének. Berczeller L. lendületes szavakban az ideális, szebb képzeleti világot reprezentáló papokat, első sorban Dr. Pap Ignác főrabbit köszönti. Dr. Demetrovits polgármester az izraeliták ünnepét a város közönsége nevében is örömmel, lelkesedéssel üdvözli, mert a kultura, templom és iskola érdekében nagy anyagi áldozattal elért haladásuk a város haladása is. Kívánja, hogy haladásuk minden lépését Isten áldása kísérje. Dr. Kovács Bódog a hitközség elnökét, Ernst Józsefet s a község előljáróit és főjegyzőjét életeti, akiknek vas szorgalma, kitartása és fáradhatlan buzgósága érenél maradandóbb emléket, időtlen időkig fenálló művet teremtett. Fischer Jakab a VII. izr. kerület elnökét, a jótékonyság gyakorlásában kifogyhatlan Freund Józsefet, Dr. Leitner Benő Baumhorn Lipót műépítést életeti, Ernst József a hitközség tagjait és családait, Wertheim a város képviselőtestületét és Dr. Szil-

lgyi (Zombor) a papokat, vallás különbsége nélkül, köszönti. Dr. Singer (Szabadka) frenetikus taps és viharos éljenzéssel kísért magas szárnyalású beszédében Dr. Balla Aladár főispánt életeti; ugyancsak a fiatal évei dacára nagy bölcseségű s a város javára fáradhatatlanul működő főispánra szép és lendületteljes felköszöntőt mondott Dr. Pap Ignác. Balla Aladár főispán a Pap Ignác dr. által mondott toasztra válaszolva, az abban használt fiatal bölcs elnevezést áthárítja Singer Bernát dr. szabadkai főrabbihoz, akit élvezettel hallgattak az ujvidékiek és akit ő az igaz liberális püspök, Proheszka mellé állit, akit városról-városra, faluról-falura követett, hogy előadásait hallgassa és tőle tanulhasson. Janbauer Ágoston a hölgyeket köszönti, míg Dr. Kovács Bódog a vendégekre, Dr. Klein Adolf (Szabadka) az izr. hitközség tagjaira és Berczeller Lipót Csarsch Dezső tszéki elnökre üriti poharát. Dr. Csillag Károly (Zsabya) Hadzsits Antalt életve sok ilyen szerbet kíván a magyarnak és sok ilyen magyart a szerbeknek.

A sok, lelkesnél lelkesebb felköszöntő hatása alatt fölviányozott, lelkesedő közönség bizonyára még tovább marad együtt, ha már az előrehaladó idő nem int az oszlásra, mi jóval éjjel után történt meg, a távozók szívében azon hő óhajjal, hogy az elhangzott szavak és kívánságok valóra válva, közös egyetértéssel, vállvetett erővel munkáljuk a város javát s legyünk egyek a haza és Ujvidék város felvirágoztatására törekvő munkásságban.

A Bodrog vármegye

1908. é. közigazdasági viszonyai.

II.

A munkáviszonyok határozottan javultak, jóval kevesebb volt a sztrájk, még kevesebb a kizárás. Az amerikai üzemredukció, a munkaalkalom szaporodása, a munkabérek emelkedése volt ennek első sorban az oka. De nagyban hozzájárult a munkaadók szervezkedése is. Megértették e szervezetek a munkások jelentékeny részével, hogy a munkaadók és munkások érdeke nem áll ellentétben, hogy a békés együttműködés mindkettőjük boldogulásának az alapja. Megértette a munkásosztály, hogy virágzó ipar csak zavartalan üzletmenet mellett lehetséges.

A munkásjóléti intézmények folytatólagos kiépítésében az 1908-ik évben munkásházak létesítésének kérdése vált országsszerte aktuálissá. Kerületünkben tervbe vették ezek kiépítését Szeged, Szabadka, Ujvidék, Zombor, Hódmezővásárhely városok, Csongrád és Bács bodrog vármegyék. Az inasvédelem céljaira a Gyermekevédő Liga Szeged város támogatása mellett egy tanoncotthont létesített s a szigorubb gondozást igénylő gyerekek számára pedig ipari és mezőgazdasági foglalkozásra szoktató Árpád-otthont.

A gyárpar terén felburjánzott kartellek száma az 1908-ik év folyamán is erősen gyarapodott, ideje volna már ezeket egy mielőbb életbeléptetendő kartell-törvény által szabályozni.

A jövő biztató kialakulásával kecsegtet az a nagyarányú iparfejlesztési akció, melyet a kormány már a múlt évben megkezdett irányban az 1908-ik évben is folytatott. E tevékenység nagyságáról legmeggyőzőbben beszélnek a számok.

Az 1908. év folyamán állami támogatás mellett 21 új gyár létesítése biztosított 4.051,000 korona subvenció adományozása által. Ezekbe az új gyárakba legalább 17.000,000 korona álló- és 7,400,000 korona forgó tőke

fektetendő be és legalább 3300 munkás nyer azokban alkalmazást. Biztosított továbbá 3,012,000 korona állami támogatással 25 már meglévő gyár tetemes kibővítése, mely gyárkibővítésekbe legalább 14,4 millió korona új álló-tőke és 4 1/2 millió új forgó tőke fektetendő be és 2000 új munkás nyer azokban alkalmazást. Az 1907-ik évi III. t. c.-ben megállapított állami kedvezmények 81 iparvállalatnak véglegesen engedélyeztettek, 21-nek előzetesen biztosítottak és 114 vállalat részére meghosszabbítottak.

Gépek és munkaeszközök 74 gyár részére 1.068,674 korona értékben adományoztattak, mely gyárak legalább 2600 munkást és 250 tanoncot tartoznak alkalmazni.

Kisiparosok támogatására 1.111,406 korona engedélyeztetett, gépsegélyben részesült 427 kisiparos, 23 szövetkezet, 14 alkalmi egyséllés, 10 ipartestület, illetve társulat, Pénzsegély adatott 26 szövetkezetnek. Ösztöndíjakra engedélyeztetett 151,106 korona, tanoncképzésre és ipari tanfolyamok szervezésére 101,920 korona.

Az iparpártolási mozgalmak megtörnek a közönség közönyén. A lelkes egyesületek számottevő eredményt elérni nem tudnak. Remélhető azonban, hogy folytonos agitációjuknak, lelkes tevékenységüknek, ha később is, meglesz a gyümölcse.

HIREK.

Személyi hír. Dr. Balla Aladár főispán e hó 9-én a d. u. gyorsvonattal hivatalos ügyben Budapestre utazott. Főispánunk tudvalevőleg alelnöke a patronage-nak, mely e hó 10. és 11-én kongresszust tartott Budapesten.

Nagylelkű adomány. A beocsini cementgyár igazgatósága a Vasutas szövetség ujvidéki kerülete által létesített „Napközi Otthona” javára egyezer koronát adományozott. A kerület választmánya ezután is hálás köszönetet mond a nagylelkű adományért. — Ehelyütt megemlítjük, hogy a Vasutasok „Napközi Otthona” ismét megkezdte áldásos működését, 60 vidéki tanuló nyert elhelyezést. — A beocsini cementgyár adománya, valamint a Szövetség központjának hozzájárulása lehetővé tette, hogy a tanulók november hó 1-től március hó végéig meleg ebédben is részesüljenek.

Esküvő. Fényes esküvő volt e hó 8-án déli 12 órakor, midőn Molnár Hugó ev. ref. lelkész és neje Tóth Gizella leánya: Erzsike, városunk egyik kedves, szeretetreméltó szépsége esküvőt örök hűséget Dr. Garda Kálmán nagyenyedi ügyvéd, Alsó-Fehérvármegye főügyészének. A násznagyi tisztet Dr. Tóth Iajos debreceni jogakadémiai tanár és Garda Dezső debreceni máv főmérnök teljesítették. Az esküvőt a jobbára előkelő rokonokból álló násznép részvétele mellett az örömszülők házában fényes lakoma követte, amely után az ifju házaspár svájci nászutjára indult.

Kehely felavatási ünnepély. Az Ujvidéki Polg. Magyar Daloskör a kecskeméti országos dalversenyen díjult nyert kehely felavatására f. évi szept. hó 18-án este 8 órakor az „Erzsébet” szálloda dísztermében táncos egybekötött nagy hangversenyt rendez, melyen előadásra kerülnek az orsz. dalverseny versenykarain kívül az összkarokban előadott ének-számok is. Beléptidij személyenkint 1 korona, családjegy 2 korona.

Szerenostlenség. Luburics Márkó 11 éves tanuló, ki Beskáról jár be naponként Ujvi-

dékre iskolába, péntek reggel nem várta be, míg vonata, melylyel érkezett teljesen megállt volna, hanem a még mozgásban levő vonatról leugrott, de oly szerencsétlenül, hogy elesett és fejét a vasuti sínekbe vágva súlyos agyrázkódást szenvedett. A fiu a városi kórházba szállítottattott.

Szakgyűlés. Az ujvidéki szociáldemokrata szabómunkások ma vasárnap délután 1/3 órakor a Winkle-féle sörcsarnok nagy termében 1. az ujvidéki szabómunkások gazdasági helyzete, 2. hogyan javítsunk helyzetünkön és 3. a szervezkedésnek céljai és haszna napirenddel nyilvános szabómunkás szakgyűlést tartanak.

Baleset. Dietzgen Gábor nagykereskedő kocsija szombat reggel a hajóhidnál elütötte a kocsikat ellenőrző Katvanszki Milos 60 éves javadalmi hivatali alkalmazottat, ki oly szerencsétlenül esett el, hogy jobb lába bokában és bal válla ízületben eltört.

Anyakönyvi hlr. Az ujvidéki anyakönyvi hivatalnál e hó 3-10-ig bejelentett születések 23, még pedig 9 fiu, 14 leány; meghalt: 16.

Árverezési hirdetés. A kézbesíthetetlen küldemények a vasuti üzletszabályzat 70. §-a értelmében Ujvidék állomás raktárában f. é. szeptember hó 22-én délelőtt 9 órakor fognak készpénz fizetése mellett nyilvánosan eladatni. Skuteczky állomásfőnök.

A bortörvény népszerűsítése. A földmívelésügyi miniszter olyan kis kátét készített, mely az új bortörvényt népszerű modorban ismerteti s arra van hivatva, hogy az új rendet a legegyszerűbb ember is megismerhesse. A nagyterjedelmű füzet ára 20 fillér, de lelkészek, tanítók és kis szőlőgazdák ingyen kapják a miniszteriumtól.

Egy nagyszabású magyar vállalat. Az országosan ismert „Magyar Ásványvíz Forgalmi és Kiviteli r. t. a”, amely csak az elmúlt évben alapított a hírneves erdélyi ásványvizek terjesztése céljából, oly nagy és üdvös arányokban fejlődik, hogy az eredetileg igen szerényen megállapított részvény-tőkének felemelése már a közel jövőben szükségessé fog válni. Mielőtt azonban a tőke felemeléséhez fogtak volna, kiegészítették az igazgatóságot a folyó hó 4-én megtartott rendkívüli közgyűlésen. Egyhangulag beválasztotta gróf Szapáry Pált elnökké, Dr. Reiner Ignác min. tanácsost, Krausz L. Pál igazgatót, Dr. Bauer Lajos főorvost, Herzman Jenő nagykereskedőt igazgatósági tagokká és Radó Elek bankigazgatót vezérigazgatóvá. Ez a közgazdasági életünkben fényes névsor biztosíték arra, hogy a vállalat üdvös működést fog kifejteni a magyar ásványvizek terjesztése érdekében.

Franciaország borgazdaságát az utolsó években sok elemi csapás sújtotta s ez okból a francia borok minősége az utolsó években rosszabbodott. Mindazok, kik figyelemmel bírálják meg a borokat, bizonyára tapasztalták, hogy a francia pezsgőborok minőségben hanyatlottak. Csak az előítélet, vagy feltűnési vágy oka annak, hogy még mindig fogyasztják a külföldi pezsgőt Magyarországon, holott ma már van pezsgőgyárunk, amely a legnemesebb fajborokból állítja elő pezsgőjét s amely legutóbb a pécsi kiállításon a legnagyobb kitüntetés, a diszoklevelet nyerte. Az „*Andrényi Sec*”.

Felelős szerkesztő: Pap Sándor.
Laptulajdonos: Balla Árpád.
Igazgató: Zambauer Ágoston.

Nyilt-tér.

Tulajdonképen mégis borzasztóan mulatságos volt!

Képzeld egy kis koresmát. A vendégszoba tele átváltott, köhögő, átfázott emberekkel. Ekkor az egyik előszed a batyuból egy skatulya Fay-féle valódi szódai ásványpasztillát, azután megteszi egy második is, majd egy harmadik és végül az egész társaság pasztillát szopogatott. És mondják-e többet: egyetlen-egyet sem lett kára a meghűlésből és ezt mégis csak a szódáinak köszönhetik, amely a legszükségesebb utifélszereléshez tartozik. Fay valódi szódáinját 1 korona 25 fillért minden gyógyszerárban, drogériában és ásványvízkereskedésben meg lehet venni.

Vezérképviselő: Ausztria-Magyarországra: W. Th. Guntzert, Wien, IV. Gr. Neugasse, 17.

Reggeli előtt

1 pohár Rohitschi „Tempel-forrás” jótételeg hat a vesékre, étvágyat gerjeszt és az anyagcserét előmozdítja.

„Styriaforrás” különben hasonló, de erősebb hatása.

Nagybani raktár Magyarországra: Hoffmann József Budapest, V. Báthory utca 8. 3-3

Hirdetések.

Nagyobb vidéki községben jóforgalmu

vegyeskereskedés

azonnal eladó. Közelebbi felvilágosítással szolgál *Weiner és Klauber* cég Ujvidék.

Szives tudomásul.

Van szerencsém a n. é. közönségnek b. tudomására hozni, hogy eddigi lakásomat Attila-u. 3 számú házból a Magyar-utca 50. számú házamba helyeztem át.

Tisztelettel
Czoczek Nándor kőművesmester.

Szt. Lukácsfürdői

kristályforrás-ásványvíz.

Étvágyat javít,

Gyomorrontást megakadályoz.

Főraktár Ujvidék- és környékére: Bauer Gyula főnagykereskedőnél Ujvidéken. 10-10

Ügynököt

likörgyártmányokban jártast, magas jutalék mellett keres itteni és környékbeli, esetleg egész Bács megyére budapesti előkelő gyár kitűnő cikk bevezetése végett. Ajánlatok e lap kiadóhivatalához kéretnek.

ROPS

biztonsági
gyorsfőző.
Tűzveszély
kizárva.

Ha felborul, elalszik

Szesz ki nem folyhat.

Szeszfogyasztásban igen takarékos.

Kapható minden jobb vasárnap és háztartási cikkeket árusító üzletében.

Ha valahol nem kapható, sziveskedjék hozzánk fordulni.

Képes prospektus ingyen és bérmentve.

ROPS Fővárosi Részv.-Társ.

BUDAPEST, V., Külső-Váci 74/78.

Helybéli elárúsítók:

Regényi István, Vogel Henrik,

Tóth Antal, Anton Georgievic,

Josef Klesz & Sohn, Dietzgen

Imre fia, Leopold Derner.

5-50

KIADÓ LAKÁS.

Lövész-utca 11. szám alatt újonnan épült házban egy lakás, mely 2 utcai, 2 udvari szobából s a mellékhelyiségekből áll, november 1-től kiadó.

Ugyanitt 2 udvari szoba is kiadó.

Bővebbet nyujt Matkovits Rókus 2-3 Kossuth Lajos-utca 45.

13231. 1909.

Temesvári vásár-hirdetés.

Az idei Temesvári Szent-Mihály

országos vásár

folyó évi szept. hó 23-ától bezárólag szept. hó 27-éig fog megtartatni.

Mindenféle állat felhajtása az országos vásárra szeptember hó 23-tól csütörtökön reggeli 5 órától kezdve meg van engedve.

Temesvárott, 1909. augusztus hó 19-én

A városi főkapitányságtól:

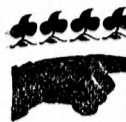
Beé Ferenc, főkapitány.

Igen tisztelt izraelita vallásu vendégeimnek

boldog újévet

kíván

RÉCSEI GUSZTÁV,
szállodás.

Petőf...

előszoba,

raktárhely

kedvező f...

Bőveb...

szolgál az

tár titkára

Ugyan...

használhat

nagy istáll

Ügynököt

Hölgy

A na...

torkodon

nő

megnagy

és franc

Tová

a franci

szakerők

hogy abb

kényese

tem. Min

összes

nagyr

hessem.

Bees

1-6

Ujvidék

Zártkör

Van

ládoknak

hozni, ho

tettel okt

termében

zártkör

pyitom n

összes le

mint bost

OK

Tanulók az

Csakis ma

Tanulók n

és a táncis

Ros

52

A hó

vizek

lithic

Kiváló

sikerr

és hó

cukor

makna

szerve

hazgató

Ujvidék

Eladó ház.

Petőfi-utca 14. sz. Balla-féle ház, 5 szoba, előszoba, konyha, zárt folyosó és istálló és raktárhelyiségekkel szabad kézből rendkívül kedvező feltételek mellett eladó.

Bővebb felvilágosítással Hajós Miksa ur szolgál az Ipar- és Kereskedelmi takarékpénztár titkára Kossuth Lajos-utca 49.

Ugyanott bérbeadó: egy műhelynek is használható szép, tágas raktárhelyiség és egy nagy istálló főbb lóra.

Hölgyeknek fontos!

A nagyérdemű hölgyközönségnek bártorkodom tudomására hozni, hogy

női divattermemet

megnagyobbítottam és külön-külön angol és francia osztályt létesítettem

Továbbá párisi és bécsi modelleket és a francia szabású toalettekben elsőrangú szakerőket személyesen szereztem be úgy, hogy abban a helyzetben lehetek, hogy a legkényesebb ízlést és igényeket is kielégíthetem. Mindamelllett olcsó árakat csinállok s összes igyekezetem oda irányul, hogy nagyra becsült megrendelőimet kielégíthessem.

Becses pártfogásukat remélve, vagyok legmélyebb tisztelettel

1-6

WEITH HERMANN
női divatterme.

Ujvidék II. Rákóczi Ferenc-utca 28. sz. l. em.

Zártkörü deák-tánciskola megnyitás!

Van szerencsém a mélyen tisztelt családoknak és deákoknak becses tudomására hozni, hogy az izr. ünnepekre való tekintettel október hó 15. a „Winkle“ palota nagytermében

zártkörű deák-tánciskolámat

pyitóm meg, melyben a t. e. tanulókat az összes legdivatosabb angol, mint francia, mint boston táncokban fogom oktatni.

Oktatás 5-7 óráig este.

Tanulók az egész tanfolyamra 8 kor-nát, gyakorlók 4 kor-nát fizetnek.

Csakis meghívott hölgyeknek van belépésük.

Tanulók nálam (II. Rákóczi Ferenc 29. szám alatt) és a tánciskolában vétetnek fel.

Kiváló tisztelettel

Rosenberg Ármin okl. táncitanító.

SZULTÁNFORRÁS

A húgyhajtó és húgysavoldó vizek királya, bór- és dús lithion-tartalmu ásványvíz.

Kiváló vegyi összetétele következtében sikerrel alkalmazható vese-, húgykő- és hólyagbajok esetében, valamint cukorbetegségeknel, csúszos bántalmaknál; továbbá a légző- és emésztőszervek hurutos bajainak gyógyítására

Használat: Budapest, IV. Ferenc József-rakpart 22. Kútkezelőség: EPERJES.

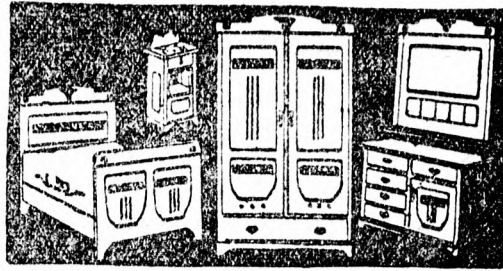
Ujvidéken kapható minden fűszerkereskedésben.

Mérlegképes könyvelő

gyakorlott magyar, német kereskedelmi levelező azonnali belépésre állást keres — szíves meghívások „Gombócz István gazdasági intéző címére Kóly-Bihar megye“ kéretnek. 1-3

Zongorajátékban

gondos, szakavatott és lelkiismeretes oktatást ad **Moser Helén** kisasszony, Vasember-palota, II. em. 1-1

NÁLUNK

minden hitelképes, tisztességes egyén

B U T O R

szükségletét olcsón és könnyű fizetési feltételek mellett szerezheti be.

GROSZ és KRAUSZ

nagy áruháza a „Tigrishez“

Telefon 24. UJVIDÉK. Telefon 24.

Gyermekkosci különlegességek. 5-50

WAGNER TESTVÉREK, UJVIDÉK.

Főter, saját ház Pazar berendezés, látványosság. Telefon 105.

ALAPITTATOTT 1866-ban.

Fűszer, csemege-, sajt, saját termésű borok, valódi szerémi szilvrium kereskedés.

Bel- és külhoni borok.

Legfinomabb teák.

Cukrozott gyümölcs.

Likörök

Zöldség

Gyümölcs és hal

Conservék

Vadak

Hízalt szárnyas

Finom felvágott és husemüek.

Jamaika rum

Tea sütemény

Kugler-Gerbeaud

Sütemények és bonbonok

Mézeskalács

Libamáj

Szárnyas és tengeri rák

Pástétomok.

Töltött francia

Dinnye

Magyar és francia pezsgők

Kassai s prágai sodar

Angol husos szalonna

Füstölt lazac

Óriás kelet-tengeri hering.

Ozsonnák és jourok részére hideg plattnik és halak diszes elkészítését elvállaljuk.

Telefon rendelések azonnal eszközöltetnek, vidéki megrendeléseket ingyen csomagolásban a beérkezési napon adunk postára.

Árlap ingyen és bérmentve.

Üzlet áthelyezés!

Van szerencsém a n. é. közönség b. tudomására hozni, hogy üzletemet

Kossuth Lajos (Fő)-utca 23. szám

alá fogom áthelyezni.

Az átköltözködést megkönnyebbitendő, az összes arany-, ezüst, és ékszer árut, fali, sebz-, inga-, ébresztő, stb. órákat, valamint argontor-ezüst, Chinaezüst és min. denfajta optikai árut

meglepően olcsó árakon bocsátom eladásra.

Mindenkinek saját érdekében áll tehát ezen alkalmat felhasználva rendkívül olcsón bevásárolni. — Régiségeket veszek.

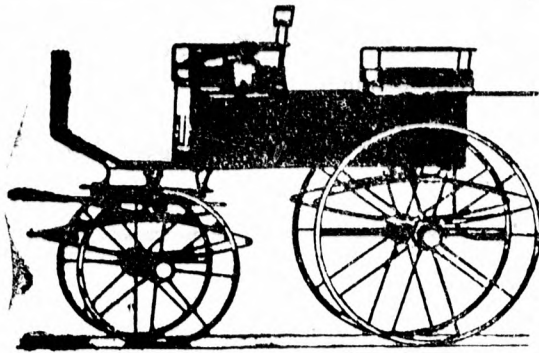
Tisztelettel **KRAUSZ SAMU,**

óras. ékszerész, látzerész UJVIDÉK, Ferenc József (fő)-tér 3. szám WAGNER Testvérek-féle házban.

Futókocsik, kétkerékű kocsik, homokfutókocsik, hajtókocsik, vadászati hajtókocsik, coupék nyitott és félfedeles kocsik, landau kocsik, omnibuszok mentőkocsik, halottaskocsik

valamint mindennemű

luxus- és üzleti- kocsik a legegyszerűbbtől a legfinomabb kivitelig.

Hajlított kocsialkatrészek nagyban gyártása.

Használt kocsik javíttatnak vagy becsoréltatnak.

Legújabb kitüntetés: London 1908. arany érem.

Képes árjegyzék ingyen és bérmentve.

Első délmagyarországi kocsik- és gőzhajtógyár gőzfűrésztelep

REICH MÁTYÁS ÉS LEBHERZ KÁROLY

Megyei — Interurbán Telefon 134.

UJVIDÉK, (a Limán-on).

Szerémi borozó

UJVIDÉKEN.

Kenyér-utca 23. szám.

a Központi Hitelintézetekkel szemben.

Ebben a borozóban kizárólag Schwarz József ur legkiválóbb saját termesű borai, saját ösésű borfőzőköllyes szilviumi Kamenicán a Paraga hegyen fekvő 20 holdas szőlőjéből poharankintés zárt palackokban mérsékelt áron kerülnek kimerésre.

Megrendelések hordókban 50 litertől feljebb Schwarz Testvérek c. Irodájában Heltér 12. sz. alatt felvétetnek.

Az étkezöben lehet jó és olcsó ételket kapni. 37—50

Házi kosztot

tiszta kiszolgálással, jutányosan házon kívül is ad

HAS MIKLÓS,

3—3

II. Rákóczi Ferenc-ut 34.

Matkovits

szobafestő és mázoló

Rókus

KOSSUTH LAJOS-UTCA 45. ÖRMÉNYTEMPLOMHÁZ.

Omnibusz.

Egy könnyű járatu, jó karban tartott omnibusz, mely főleg vidéki vendéglősök számára igen alkalmas, szabad kézből, olcsón eladó. Bővebbet e lap kiadóhivatalában.

Jó állapotban levő különböző nagyságu használt

hordók

jutányos áron eladók.

Adamovich Sándor-nál

1—8

UJVIDÉK.

Hölgyek

részére nélkülözhetetlen.

Legjobb szépitőszert a

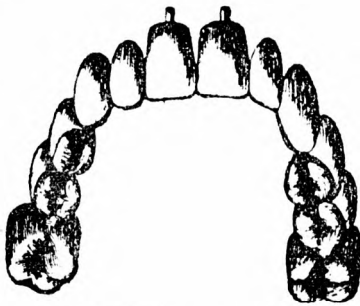
FÖLDES-féle MARGIT CRÈME.

Pár nap alatt biztosan eltávolít szeplőt, májfoltot, pattanást, bőrtkát (Mitesser) és minden más bőrbajt. Kisimítja a ráncokat és az arcot teltérre, simává varázsolja, üdít és fiatalít.

Ára: kis tégely 1 korona, nagy 2 korona.

Kiváló toilett-cikkek: Margit-hölgypor (3 színben) 1-20 k., Margit-szappan 70 fill., Margit-fogpép 1 kor., Margit-areviz 1 korona.

Kapható: Ujvidéken, Grossinger Károly, Lukács Zsigmond, Menadovló VI. Vults János, Klein Oszkár drogeria.

Idegéneknek gyors ellátása. Alkalmazottaknak részletfizetés.

Villanyos berendezés.

Dr. LORÁND FOGORVOS, UJVIDÉK.

Specialista lemeznélküli aranyhidak és arany koronák készítésében

BERLINI POLIKLINIKÁN

tett tanulmányai és tapasztalatai alapján.

Rendel december 1 től WINKLE-féle ház (sörház) I-ső emeleten.

Reggel 8-tól délután 5-ig.

Globin

a legjobb és legfinomabb
cipőcrém

Fritz Schulz jun. R.T. Eger Csehország